

ACC. N:R M. 16240: 1-21.

Landskap: *Blekinge* Upptecknare: *Gerd Englund*
Härad: *Lister* Berättare: *Albert Nilsson, Olofström*
Socken: *Jämshög* Berättarens yrke: *f. d. byggmästare*
Uppteckningsår: *1965* Född år *1897* i *Jämshög*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Emigration. s. 1-21.

LUF 128

Skriv endast på denna sida.

ACC. N:R M. 16240:1.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

De första, som anvärande från byn, som jag
känner till, var mina två förbröder. De emi-
grerade någon gång på 60-talet. De reste till
Galesburg i Illinois och sedan till Kallin.
Den ene dog 1898 och den andre dog 1928-29
någon gång. Jag var i Amerika i många år och
en amerikansk kvinna, som fått kännedom om det
på något sätt, sökte upp mig, och berättade detta
för mig. Mina förbröder var bondsmän, men det
fanns väl ingen utkomst för dem här hemma.
De höll kontakt med släktingarna här hem-
ma hela tiden och skrev till var sin far, så länge
jag var hemma i alla fall, dvs. in på 20-talet.
De hade jordbruk och sigverktäver.
Den ene av dem, Carl, hade ohälsa.
Han förlovade först ena kvinnan i sigverktäver
och senare även ena barnet. Hans dag på
ett något mystiskt sätt - de hittade ho-

vara död i en majåker (1878). Om han omkom-
mit genom någon olyckshändelse. Han var vid
sitt fallet ute och jagade. Den andre farbro-
dern var farmare och han överlät sedan går-
den till sina barn. Farbröderna var aldrig
hemma och hållade på.

Mitt hem låg i Håkanstorp.
Jag var yngst i syskon skaran, och var den
ende av syskonen, som föddes där. Bonings-
huset hade en och en halv våning och
mansardtak. Det var en gulmålad trä-
byggnad och i min barndom var där två
lundsgårdar i sten - en på var sida om
boningshuset. Nu är stenslagsgårdarna väck,
men boningshuset står kvar. Då var det ock-
så spåntak på byggnaden - en tegel. Det
var fem rum och kök i bottenvåningen, men
den var inte övervåningen inredt, utan den

användes som magasin. Vi var sex syskon. Det hade funnits ett till, som hade dött mycket tidigt. Den äldsta systern var född 1879. Sedan kom bror Karl-Oskar född 1885. Han emigrerade till Amerika. Därefter kom en syster igen född 1888 och två bröder till, födda även 1891 resp. 1894 och så sist jag. Alla mina syskon utom jag själva var födda i Gillesnäs.

Far var lantbrukare och mor var giveträdhemma och skötte huskellet. Min farfar (Sven Olsson) hade gård - liksom morfars (Mans Jönsson). De hade sina gårdar i Gillesnäs resp. Brokemyla. Vi barn fick säkert hjälpa till med så mycket som finns på en bondgård. Vi var väl ung. På 10 år var vi fick börja hjälpa till med att göra rent i ladan, hosta till barn ved och vatten, och vi steg upp kl. 5 på morgonen. Ekonomien var väl sig tillgubba - man hade

mat och kläder - mera var det inte. Vi varlt dock aldrig.

Visst hörde man tales om emigrationen som blev jag var 10 år när min bror emigrerade, och jag minns att minna föräldrar var mycket snar, att han skulle resa. Han var 22 år då och reste precis efter exercisen. Det fanns inget arbete här, och det gick inte att gå och få mat och kläder på gården. Pengar fick de låna till resan. Han lånade här på Sparbanken i Jönköping mat borgen och fick sedan behåll av summan. Man trodde nog visst inte att Amerika var något förlovat guldland. Det hände aldrig att vi lekade att vi reste till Amerika. Någon lek blev det inte så mycket tid till - det var i skolan man fick leka i så full. Vi hade inga andra saker i hemmet från Amerika än några fotografier på

min farbröder och på Kariner ute i Colo-
do.

Min bror skickade pengar ibland omkr.
5-10 dollar åt jingen. Han skrev också regel-
bundet under till första världskriget slutade
Därefter slutade breven komma. Brevens lästes
inte högt - var och en fick läsa själva, om
han ville. Men det var klart att hans brev
var efterlängtt, och var och en för sig hade
alltid samma känsla som hans brev kommit.
Det var av stor betydelse för hela familjen,
att han skrev. Vår bror kom aldrig hem
någon gång, när han blev i Amerika.

Det var flera som reste ut och kom hem
igen. Det var bl.a. en som hette Berndt Flåkane-
son, som reste i slutet på 90-talet, kom till.
båken, reste ut igen, kom hem igen någon gång,
5- ing reste, och blev bonde här. Min svärfar,

ACC. N:R M. 16240:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

6
Karl Sörensson, reste ut 1896, var där i 4-5 år.
Kom hem, reste ut igen 1904 och stannade där
i ett år och kom sedan hem för gott. Han
lever alltjämt och bor i Gränum. Om det
kunde gått bra för dem därute? Tja, bor och
bor. De hade ju sina familjer här hemma
både och skulle bura dit och djana lika peng-
ar, sa de. Svärfar blev också lantbrukare,
när han kom hem. De fick det inte bättre än
andra i byn. De tyckte att Amerika var ett
bra land, och berättade gärna om sina år där,
men de uppmuntrade min sanner ingen att resa
dit. Bernt Håkansson berättade mycket om
sina arbeten. Han hade haft många oli-
ka nästan överallt - från farmare dräng
till stenbyggare och det sistnå arbetet, han
hade där, var som spårvagnskonduktor.
Han var en mycket begåvad man, Bernt

ACC. N:R M. 16240:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Flåkansson och skulle säkert gått mycket långt om han fått studera. Han blev t. o. m. ledare för en fackförening därinne.

Hän var skickade de svenskamerikanska tidningar, var jag av liten: "Svenskamerikansen" och "Svenska Tribunen", men de uppskattade ju inte hemvärbenskarne att emigra. Det var ju tidningar för svenskar därinne, tryckta på svenska. Några agenter, som uppskattade folk att resa till Amerika förekom inte — åtminstone inte på min tid. Så fanns det å andra sidan "Nationalföreningen mot emigrationen", som propagerade, att folket inte skulle emigrera.

I början av 1920-talet var det många som reste över. Det var många ungdomar som reste ut i grupper. Vanligt var också, att de reste en och en. Jag kan inte minnas, att jag

ACC. N:R M. 16240:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Känner till någon familj, som reste ut. Jag kan
var inte till den direkta anledningen till, att
de reste, men det var väl out om arbeten här.
Det var många, som stannade kvar i Amerika.
Det är en från Gränna, Kurt Hansson heter
han, som varit hemma många gånger, men
som aldrig återvänt för gott. Han är ungefär
lika gammal som jag och är bosatt inne i
Philadelphia. En Niklasson från Sandvick och
en från Komperstulla, minns ej deras namn,
gick båda på Högskolans tekniska skola
samtidigt med en av mina bröder. De fick
ingen plats och reste därför till Amerika och
blev där ute. De slog sig ned i Chicago. Om
de reste i avsikt att stanna där - det kan
jag inte säga. Svärfar var på en farm i
Minnesota.

Min bror reste 1907. Han kom till Kusiner i

Grege Colorado. Där kom han på en farm, men
han trivdes inte med arbetet där - inte triv-
des han ju heller på gården heller. Så kom
han in till staden Denver och arbetade där
som smickare i något år, reste därefter bort
till Västkusten och fick arbete som kusk för
ett varuhus i staden Seattle. Där stannade
han till 1:a världskriget bröt ut. Han var
bestämt också en kortare tid i Alaska och
grävde efter guld, men det gav inte mycket
- "guldnschen" var över där. Under kriget
kom han till amerikanska armén och stan-
nade kvar där även sedan kriget var slut.
Han var med över i Frankrike och kämpa-
de i slaget vid Verdun; 175 man i samma
kompani stupade där och 4 kom tillbaka le-
vande. Inne i landet var min bror. Han stannade
som sgt kvar i armén - de hade ju beviljat

ACC. N:R M. 16240:10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ningstjänst. - Han var placerad på Filippinerna
i Panama och lite varstans, till 2:a värld-
kriget bröt ut. Han var då sergent i armén
till 1941. Han var med, då de invaderade i
Normandie, blev sårat vid landstigningen och
fick återvända till Amerika, där han låg länge
längre på ett hospital i Sydstaterna - jag tror
jag har brev bevarade från tiden där på
sjukhuset. Jag träffade min bror tre gånger
när jag var i Amerika (1925-1929-1931) Så brev-
växlade vi hela tiden, sedan jag kom hem
igen. Inte långt efter det han kom ut från
sjukhuset fick han en hjärnblödning, blev lam
i ena sidan men kunde ändå skriva sina ko-
rta brev. Han dog 1958 och blev begravd på
krigsgravgårderna på Long Island. Han var ogift
Mor och far märkte sig med, att han
skulle komma hem någon gång, men så

blev det inte. Han skrev sina brev, skickade hem några dollar då och då och varje månad kom det tio dollar till lönet, som var på 500 kr, vill jag minnas. Det var inga livfrön, som reste ut samtidigt. Några år efter det han rest, var det en. några som reste. Alfred Svensson, Bengt Persson och Sven Persson. Alfred Svensson blev fortfarande i Seattle. De två cistärnorna kom tillbaka litet och blev lantbrukare. De är döda båda. Det var inte mycket bagage min bror hade med sig. Han hade en liten kappfick med lite skjortor, underkläder och något par byxor i. Han var klädd i mörk kostym och hade hatt på huvudet när han reste. En sådan där hatt som köpas på tre sidor. Båten gick Malmö - Köpenhamn och sedan förmodligen direkt till New York.

Min mors anseende påverkade inte förhållande-
n i hemmet något märkbart. Pengarna vi brö-
der fick från bröden gick till mor och far
för det mesta, eller också köpte vi lite till-
del för dem.

Jag gjorde min värnplik i Karlskrona. Jag
tyckte att det var roligt att exercera och
har väl aldrig i mitt liv haft det så bra som
då. Min värnplik varade från $\frac{1}{11}$ -1917 - $\frac{1}{1}$ -1918.

Maten var ju förstås mycket dålig - det var
krigstider och vi fick ställa ibland. Pabst's
sig in inte till den vintern. Jag fick lite mat
hemifrån, annars vet jag inte hur jag skul-
le ha klarat det. I en månad fick jag exer-
cera. Därefter blev jag uttagen till sjukvår-
dare och det drivades jag mycket bra med.
Jag fick tjänstgör på Blottans sjukhus i Karls-
krona. Där var det många, som vårdades

fär Spanska. Flottans pansarskepp "Fylgia" hade varit nere i Afrika och fått spanska sjukan ut sig hem. En gång begravnade vi 23 st på en gång. Trov inte att min bortavaro från hemmet hade någon inverkan på försörjningen. Det var nog inte vanligt att folk emigrerade för att slippa undan värupplikten. Det var ju en hel del som reste i 16-17 års åldern, men då kunde de i regel cyka och bekanta, som de skulle till.

1923 reste jag ut. Dessförinnan hade jag hjälpt till hemma på gården, och på somrarna var jag ute och snickade lite. Ibland arbetade jag också på storkelverfabriken i Flåskantorp. Efter exercisen fanns det inget arbete för mig. Jag sökte till Flåskantorpsskolan och kom in, jag sökte till folkskollärar seminariet och kom in där också.

Men jag hade inga pengar - det var dåligabi-
ler och svårt att låna pengar. En ingenjörss-
kurs på $2\frac{1}{2}$ år gick på 400 kr, om man må-
lade riktigt. Så ville jag arbeta både här
och i Bromsalla. Vid det laget hade far
sålgt gården, och var nu död. Hon dog 1922.
Min syster och hennes svägerska hade köpt går-
den, och far fick ha kvar där till sin död 1933.

Det var inte mycket annat för mig att göra
än att pröva min lycka i Amerika. Jag fick
i alla fall låna pengar till resan. Det var ä-
ven i mitt fall på banken här. Det var ingen
från banken här, som reste över samtidigt som
jag. Man bara tänkte på att få arbete, så
man kunde försörja sig, och för sällan just
ingenenting om att jag gav mig iväg.

Jag reste vägen Malmö - Göteborg - New York.
Min brors senaste adress var New York, och ho-

15
som tänkte jag uppsöka. Jag kunde inte heller
biljett längre. Emellertid hittade jag inte min
bror där. Jag stannade i New York i fem-sex
dagar och följde sedan med ett emigranttåg
till Chicago. Så fick man då skaffa arbete
där, om det gick! Det var ju ont om ar-
beten efter 1:a världskriget - alla soldater
var hemkomna och det var ren kaos.
1925 lyckades jag hitta min bror. Först anmälde
de jag, men det gav inget resultat. Därefter
vände jag mig till Svenska Konsulatet
och lyckades ej där heller få reda på något
om min bror. Jag fick en tips om att jag
kunde vända mig till Försvaringsarmén. Där fick
jag lämna min brors senaste kända adress o.
Det var den amerikanska armén. Det dröjde
inte mer än en vecka, förväntan jag fick veta
att han var i New York - just hemkommen från

ACC. N:R M16240:16.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Panama. Julagtsveken 1925 reste jag dit och
stannade hos min bror i några veckor.
När jag kom tillbaka till Chicago, fick jag
mitt första jobb, men det dröjde inte länge
förrän jag blev arbetslös igen. Då gav jag
mig iväg på luffen västerut och gick till färd
i tre veckor. Jag kom inte så långt - bara
14-15 mil på dessa veckor. I en stad som
heter Elmhurst fick jag arbete, blev sena-
re någon gång arbetslös men var aldrig
utan pengar. 1929 reste jag hem för att stas
ut i några månader bra. Jag hade skadit
mig i mitt arbete, och eftersom jag ändå in-
te kunde arbeta, tänkte jag som så, att
jag skulle passa på och resa hem och hälsa
på. Jag hade rämlat ut från ett byggge och
brutit armen. Då hade jag dels arbete
som snickare, dels byggde jag själva. 1928

kunde jag startat eget i Chicago. Jag byggde hus s.k. "bungalows" och sålde. Man köpte några lottar, byggde hus på dem och sålde.

Jag jobbade mest själva på husen, och kunde också ha någon snickare till hjälp. På en "bungalow" kunde jag tjäna några tusenlappar. När jag kom ut igen byggde jag bra ett hus till och lyckades faktiskt få det sålt. Då hade den där krisen på bors-
verkshuset varit, och tiderna hade blivit dåliga igen. Så var man utan arbete igen.

Jag och en annan pojke (som förresten var från Silvesborg och som sedan blev många milja-
när i dollar) köpte en gammal bil, och i den flackade vi runt i hela Mellanvästern i tre månader utan att få något jobb. Vi hann se rätt mycket under den tiden och hade faktiskt mycket roligt. Vi vände vi småning-

om åter till Chicago. Jag fick lite jobb här
och där men aldrig något betydligt.

1931 reste jag hem och startade en egen byggnads-
firma. Det tog en bra tid att akklimatisera sig
här igen, och första tiden saknade jag mitt liv
derinne. Jag tyckte det var svårt att komma
hit igen faktiskt. Byggnadsarbetarna arbetade
ju här 10 tim om dagen - därinne hade vi bara
8 timmars arbetstid. 1935 sökte jag anställning
vid Bolaget och stannade där, tills jag pension-
erades. Jag hade en mycket kapital med
mig hem, att jag kunde köpa bostaden och bygg-
ga huset (1700 kr), men att det blev någon skuld
där på det.

De hemvändande svenskamerikanerna skilde
sig åt minstone vad kläderna beträffar från
hemfolket. Men det var inget här, som för-
sökte efterlikna deras kläddräkt. Än de

ACC. N:R M. 16240:19.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

uppträdde annorlunda? Nej, det har jag inte.
Vad matvaror beträffar så kommer jag ihåg en li-
den sak. Vi åt ju Corn Flakes mycket då i Ame-
rika, men sådant fanns inte i affären här
hemma. Jag sade åt handlararen att han
skulle då hem Kellogg's Corn Flakes, och det
gjorde han. Till en början var det bara jag som
ät, men de började så småningom att köpa
hem flingor här, och idag äter ju alla Corn
Flakes. Jag vet också, att när jag kom hem
här, så hade de bara de gamla spegel-
dörrarna. Jag var en av de första, som bör-
jade göra släta dörrar, och Kates inledning
av gjorde jag alltid med släta luckor
— här hade de ju annars bara med
spontade bräder. Så var det kanske någon,
som såg detta, och så började han också
göra släta dörrar och luckor. Så det kom

det också så många. De som hade varit
ut i Ameriken hade nog lättare att trappa
en vyhet, som kom hit. Jag försökte redan
då att specialisera snickarna, d.v.s. en
fick lägga golv, en hänga dörrar och en fön-
ster, i stället för att en skulle göra allt. Det
gjorde, att arbetet gick mycket fortare. Så
gjorde de redan därinne på 20-talet.

Jag känner inte till, vilken som var före-
gångsmän här i bygden vid 1800-talets slut.

Jag tror inte att emigrationen iverkade nå-
got särskilt på byns liv. Jag tror inte, att den
varit tillräckligt stor för att den skulle kun-
nat göra det. Här stod ju torp och stugor tom-
ma, men det var inte emigrationen det berodde
på. Dessa stenbyggnads ägare dog av sjukdomar,
inverkulosen skördade väl de flesta offren.
I en sådan stensluga på ett rum kunde famil-

jer med upp till nitton medlemmar ho. Det blev
säkert heller ingen brist på arbetskraft här
sitt följd av emigrationen. När jag emigrerade
var här ju en gott om folk - men det var
out om arbeten. Det fanns ju ingen annan
sysselsättning här än de där små lantbruket,
lite hantverk, om sommaren snickeri och om
vintern skogsbruk. Och bruket sysselsatte ju
vanligen inte mer än 300-400 män på den ti-
den; där gick vanligen arbetet i arv från far
till son också.